

บทที่ 1

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ของชาวกรีกโบราณ

1. ที่มาของชาวกรีก

ประวัติศาสตร์ของชาวกรีกโบราณนั้นก็คือเรื่องราวของประชากรซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงต้นของระยะที่สองแห่งสมัยประมาณสามพันถึงหนึ่งพันปีก่อนคริสตกาลชาวกรีกเหล่านี้ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ทางภาคใต้ของคาบสมุทรบอลข่าน เผยแพร่อารยธรรมไปทั่วดินแดนที่ปัจจุบันคือประเทศกรีซถึงบริเวณฝั่งทะเลดำ เอเชียน้อย หมู่เกาะต่าง ๆ ในทะเลอีเจียน รวมถึงภาคใต้ของอิตาลี ซิซิลี และบริเวณปลายแหลมทางภาคตะวันตกด้วย ชาวกรีกจะพูดภาษาเดียวกัน มีขนบธรรมเนียมคล้ายกัน แต่ไม่เคยรวมกันเป็นประเทศเดียวเลย ชื่อซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่า "Hellas" นั้นก็เป็นชื่อที่บ่งบอกถึงลักษณะวัฒนธรรมและอารยธรรมมากกว่าที่จะเป็นชื่อรัฐหรือประเทศ เพราะชาวกรีกจะเริ่มอธิบายถึงชนชาติตนโดยถือความเป็น "Hellenes" มาตั้งแต่เมื่อประมาณ 800 B.C. ชนชาวเฮลเลนส์ส่วนใหญ่จะมีวิถีทางการดำเนินชีวิต และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ โดยมีลักษณะเป็นชุมชนอิสระที่อยู่กระจัดกระจายกัน แต่มีสภาพคล้ายกันในการดำรงชีวิต ดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นในสมัยโบราณหรือในปัจจุบัน ทะเลจึงไม่เป็นอุปสรรคในการแบ่งแยกชาวกรีกที่อยู่กระจัดกระจายกันแต่ประการใด¹

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องความเป็นมาของชาวกรีกนั้น ไม่มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากในนิยายเทพปกรณัม และหลักฐานทางโบราณคดีเท่านั้น แต่ก็อาจสรุปได้ว่าประชากรที่พูดภาษากรีกนี้ เป็นพวกที่อยู่นอกดินแดนกรีซมาก่อน คืออาจจะจะเป็นพวกที่อาศัยอยู่ทางตอนเหนือบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำดานูบ หรืออาจจะอยู่เหนือกว่าดินแดนนั้นก็ได้ น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับภาษาที่พวกเยอรมัน เคลท์ และสลาฟ ที่อพยพกันลงมาหลายสาย จนถึงพวกสุดท้ายคือคอเรียนซึ่งอพยพเข้ามาเมื่อประมาณ 1000 B.C. เรียกตนเองว่าเฮลเลนส์ และเป็นพวกแรกที่เชื่อกันว่าอาจจะเป็นผู้สร้างอารยธรรมไมนวนก็เป็นได้²

ชาวกรีกเรียกชื่อดินแดนของตนว่า Hellas และเรียกชื่อพวกตนว่า Hellenes ส่วนคำว่า กรีก หรือ Grecy และคำว่า กรีก นั้น สันนิษฐานว่ามาจากภาษาละติน หรือเป็นชื่อที่ชาวโรมันใช้เรียก

¹ Jean Hatzfeld, *History of Ancient Greece* (New York : W. W. Norton and Company, 1966) p. 1

² Crane Brinton, *Ideas and Men : The Story of Western Thought* (New Jersey : Prentice-Hall Inc. Englewood Cliffs,

ชาวกรีก¹ โดยที่กรีก หรือ “Hellas Proper” นั่นก็คือดินแดนทางใต้ค่อนไปทางภาคตะวันออกเฉียงของคาบสมุทรทั้งสามที่ยื่นไปทางตอนใต้ของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน มีภูเขาสำคัญคือแคมบูเนียนและโอลิมปัสทางเหนือ แบ่งออกเป็นสามตอน ทางเหนือสุดมีแค้วนอีไพรุสและเทสซาลี ต่อมาก็คือแอมบราเซียนและอ่าวมาซิเลียน แผ่นดินมีลักษณะแคบลงจนถึง 65 ไมล์ ทางกรีซตอนกลางก็คือบริเวณที่แผ่นดินเริ่มขยายกว้างออก มีอ่าวสองแห่งคือซาโรนิกและคอร์ินเธียน ต่อจากนั้นก็ถึงบริเวณช่องแคบคอร์ินธ์ มีระยะทางประมาณสามไมล์ครึ่ง เชื่อมกรีซตอนกลางและคาบสมุทรเพลอปอนเนซุสหรือในปัจจุบันคือมอเรีย พื้นที่ของกรีซมีลักษณะแปลกเช่นเดียวกับดินแดนโดยรอบ คือมีแนวภูเขาหินปูน แบ่งประเทศเป็นตอน ๆ ทำให้กลายเป็นดินแดนแห่งภูเขา มีที่ราบเพียงเล็กน้อย จนทำให้กรีซได้ชื่อว่าเป็นดินแดนที่ไม่มีที่ใดเลยที่จะมองไม่เห็นยอดเขา²

กำเนิดของพวกเฮลเลนส์

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าไม่อาจจะระบุแน่ชัดว่าชาวกรีกเป็นใครกันแน่ นอกจากมีกล่าวในตำนานของกรีกบางเล่มบันทึกทัศนะของชาวกรีกที่มีต่อการสร้างโลกไว้ว่า “เริ่มแรกนั้น ก็จะมีแต่ความลึกลับ กว้างใหญ่จนสุดประมาณได้ ทรากเกรี้ยววุ่นกั้วเหมือนทะเลบ้า มีด ว้างเปล่าๆ __ โหดร้าย” มีกลุ่มหมอกควันมืดมิดอยู่ชั่ววันรันดร์ แต่ในที่สุด (แต่อย่างไรนั้นไม่มีคำอธิบายไว้) ก็ได้เกิดมีเด็กสองคน ชื่อกำเนิดมาในท่ามกลางความไม่มีอะไรนั้นรวมทั้งไม่มีรูปร่างคือราตรี (Night) เป็นลูกของเคออส (Chaos) และอีเรบัส (Erabus) ซึ่งอยู่ลึกที่สุดเป็นที่สิงสถิตย์ของความตายในจักรวาลทั้งหมด ไม่ปรากฏสิ่งอื่นนอกจากความมืด ว้างเปล่า เงียบ และปราศจากเขตแดน

ครั้นแล้วเหตุการณ์ก็ผ่านไป จากความรุนแรง โหดร้าย เหล่านี้ก็เกิดสิ่งที่ดีที่สุดขึ้นในโลก ดังที่อริสโตฟานีสอธิบายไว้ว่า

“_____ราตรีซึ่งมีปีกสีดำ
ในอ้อมอกของอีเรบัสที่มีดและลึกลับ
ก็ได้กำเนิดไขจากลม และเมื่อฤดูกาลผ่านไป
ก็เกิดความรัก ความปรารถนา ความสดใส
พร้อมด้วยปีกสีทอง_____”³

¹ The Myth of Greece, Life Magazine, Jan. 18, 1963, Time Inc.

² Frank Moor Colby, Outline of General History (New York : American Book Co., 1900) p.p.68-69

³ Edith Hamilton. Early Greek Views on Creation (London : Routledge : Kegan Paul Ltd., 1969) p.86

นั่นคือจากความมืดและความตายนี้ได้เกิดความรัก ครั้นแล้วก็เกิดระเบียบและความงาม มาล้างความยุ่งยากและความสับสนทั้งมวล ความรัก (Love) ได้เริ่มสร้างแสงสว่าง (Light) ไว้เป็น เพื่อนนั้นก็คือทิวาอันสดใส

ต่อมาก็เป็นการสร้างโลก ซึ่งก็ไม่มีผู้ใดอธิบายไว้เช่นกัน นอกจากได้กล่าวไว้ว่าโลกได้ถือกำเนิดขึ้นเท่านั้น มีกวีท่านหนึ่งคือเฮสิออด (Hesiod) เป็นชาวกรีกคนแรกที่พยายามอธิบายกำเนิดของโลกว่า เป็นต้นกำเนิดของทุกสิ่งทุกอย่างในโลกสมัยต่อมา รวมทั้งเป็นที่กำเนิดและเป็นทีลิ่งสถิตยของพระผู้เป็นเจ้าของ

โลกก็คือพื้นดินแข็ง มีคำอธิบายรูปร่างไว้อย่างลางเลือน สวรรค์ก็คือรูปโค้งสีฟ้าครอบอยู่เบื้องสูง สภาพทั่วไปก็เหมือนสภาพในโลก ชาวโลกทั่วไปมีความรู้ว่าความเป็นไปในสวรรค์ก็เหมือนความเป็นไปในโลกมนุษย์ มีการเคลื่อนไหวของสิ่งต่าง ๆ เช่นการเปลี่ยนแปลงเป็นฤดูหนาว ฤดูร้อน มีดวงดาว มีทะเลที่มีคลื่นลม ทุกสิ่งเป็นไปในทำนองเดียวกัน

สิ่งมีชีวิตประเภทแรกที่สุดก็คือลูก ๆ ของแม่พระธรณี (Mother Earth) และพระบิดาแห่งสวรรค์ (Father Heaven) สิ่งเหล่านี้เป็นสัตว์โลก (Monster) ตรงกับความเชื่อของพวกเราที่ว่าโลกเรานี้เคยเป็นที่อยู่ของสัตว์โลกที่น่าเกลียดน่ากลัวมาก่อน เพียงแต่ชาวกรีกไม่เชื่อว่าสิ่งน่าเกลียดน่ากลัวนี้เป็นพวกสัตว์เลื้อยคลาน หรือพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม แต่เชื่อว่าเป็นคนที่ยังไม่มีลักษณะเป็นมนุษย์เต็มทีเท่านั้น มีเสียงครืนครางแผ่นดินไหว เสียงพายุร้ายแรง รวมทั้งเรื่องของภูเขาไฟระเบิดด้วย ในเรื่องเล่าของชาวกรีกนั้นปรากฏว่าสิ่งมีชีวิตเหล่านี้มิได้มีชีวิตอย่างเรา เพียงแต่มีการเคลื่อนไหวของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ซึ่งล้วนแต่แข็งแกร่งขนาดยกภูเขาและถล่มทะเลได้ในบางครั้ง จึงอาจกล่าวได้ว่าแม้ชาวกรีกจะยกย่องพวกสัตว์ในระยะต้น ๆ นี้ว่ามีระดับเท่ากับสิ่งมีชีวิตประเภทหนึ่ง ก็เป็นประเภทที่ไม่เคยมีรูปแบบอันเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปเลย

ชาวกรีกกล่าวถึงสัตว์ร้ายสามตัวซึ่งมีความแข็งแรงมาก แต่ละตัวมีมือถึงร้อยมือและมี 50 หัว หรืออีกสามที่มีชื่อว่าไซคลอปส์ (Cyclops or the wheel-eyed) แต่ละตัวจะมีตากลมใหญ่เท่าล้อตาเดียวอยู่กลางหน้าผาก พวกนี้แข็งแรงมากขนาดทำลายภูเขาได้ ครั้นแล้วก็กล่าวถึงพวกสุดท้ายคือ Titans ซึ่งมีขนาดและพลังกำลังไม่น้อยกว่าพวกที่กล่าวถึงมาแล้วข้างต้นเลย¹

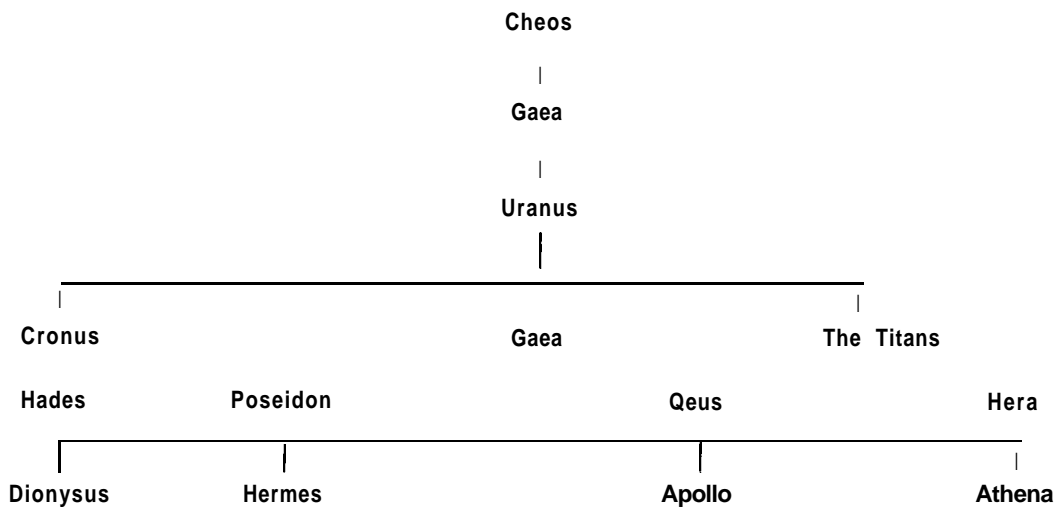
กำเนิดของสิ่งมีชีวิตมาจากเกีย และเคออส สร้างแผ่นดินซึ่งมีความมืด คือทาร์เทารุส (Tartarus) อยู่ข้างใต้ เกียให้กำเนิดยูเรนุส (Heaven) ภูเขาและทะเล ต่อมาเกียแต่งงานกับยูเรนุส (บุตรชาย) มีลูกหลายคน ใต้ต้นโหดร้ายและไม่ระเบียบวินัย ยูเรนุสส่งไปอยู่ใต้ดินทำให้เกียไม่พอใจ

¹ Edith Hamilton, *The Echo of Greece* (New York : The Norton Library W.W. Norton and Company Inc., 1968, p.87

ผลิตอาวุธให้ไตตันโครนุสนำมาใช้เป็นอาวุธขับไล่ยูเรนุส โครนุสได้เป็นแทน เกิดเกรงว่าลูกจะทำแบบเดียวกับตน ในที่สุดก็เป็นจริง ซีอุสก่อการกบฏพ่อ โครนุสและไตตันพยายามปราบซีอุสอยู่ถึง 10 ปี ในที่สุดเป็นผู้แพ้ ถูกขับลงไปอยู่เมืองนรก (Tartarus) ซีอุสได้เป็นใหญ่เหนือภูเขาโอลิมปัส มีอาวุธสำคัญคือฟ้าร้องและฟ้าผ่า น้องชายของพระองค์คือโพสิดอน (Poseidon) ได้เป็นเจ้าทะเล เฮดส์ (Hades) ได้เป็นเจ้านรก ซีอุสมีชายาหลายองค์ องค์หนึ่งคือ เฮรา เป็นน้องสาวและเป็นชญาเอก มีโอรสหลายองค์คือ อพอลโล (Apollo) เทพแห่งการประพันธ์และดนตรี ไดโอนิซัส (Dionysus) หรือเทพแห่งไวน์ (Bacchus) เฮอร์มิส (Hermes) เป็นเทพแห่งการสื่อสารต่อไปก็คือเทวีธนา (Athena) มีพระมารดาที่ได้ชื่อว่าฉลาดที่สุด ซีอุสได้รับคำเตือนว่านางจะคลอดบุตรที่แข็งแรงกว่าซีอุสเอง ดังนั้นซีอุสจึงกลืนกินเทพธิดาดวงจันทร์นั้นเสีย ครั้นต่อมาเทวีธนาก็กระโดดออกมาทางพระเศียรของซีอุส เธอฉลาดเหมือนกับพระมารดา ต่อมาจึงได้เป็นเทพีแห่งสติปัญญาและเป็นเทวีแห่งสงครามด้วย สวมเครื่องแบบนักรบ ไม่แต่งงาน

ต่อมาซีอุสบันดาลให้เกิดฝนตกหนัก ทุกคนจมน้ำตายหมด เหลือแต่ดิวกาลิออน (Deucalion) และภรรยาชื่อพีร์รา (Pyrrha) ได้รับการเรียกร้องให้สร้างเรือเล่นข้ามฝั่งแม่น้ำมายังฝั่งภูเขาพานัสซัส เมื่อเหตุการณ์ผ่านไป ซีอุสให้นำของขวัญมาให้ดิวกาลิออน ดิวกาลิออนต้องการเพื่อน เฮอร์มิสให้ดิวกาลิออนขว้างก้อนหินข้ามศีรษะไปกลายเป็นหญิงชายหลายคน แล้วดิวกาลิออนและพีร์ราก็สร้างครอบครัวขึ้น มีบุตรชายหลายคน คนหนึ่งก็คือเฮลเลนซึ่งถือว่าเป็นบรรพบุรุษของชาวกรีกนั่นเอง

เรื่องการสร้างโลกของกรีก

ที่มาทางประวัติศาสตร์ สรุปไว้ว่า

1. พวกเฮลเลนส์นี่ก็คือชาติกรีกทางเหนือ คำว่ากรีกมีความหมายคลุมถึงประชากรทั้งบนพื้นแผ่นดินใหญ่ ในเอเชียMinor และในหมู่เกาะต่าง ๆ โดยรอบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน แม้พวกนี้จะมีสงครามระหว่างกัน แต่ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกันหลายประการ เมื่อเปรียบเทียบกับพวกที่ถือว่าไม่ใช่กรีกที่ถูกเรียกว่าอนารยชน (Barbarians) โดยชาติพันธุ์นั้นเชื่อว่าเป็นพวกพิลาสจิก (Pelasgi, Pelasgians) ซึ่งที่มาก็ยังเป็นปัญหาอยู่ พวกเหล่านี้จะอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน ไล่หว่านบนดิน บ้างก็เลี้ยงสัตว์ แต่ไม่เคยก้าวขึ้นสู่อารยธรรมชั้นสูงเหมือนพวกกรีกโบราณในสมัยต่อมา

2. ประมาณปี 2,000 B.C ได้ปรากฏมีประชากรพวกหนึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานในกรีกพวกนี้อาจจะเป็นบรรพบุรุษของพิลาสจิก และกรีกก็ได้ ส่วนอีกสายหนึ่งยังได้แยกย้ายเข้าไปในอิตาลีด้วย¹

พวกเฮลเลนส์กับพวกไมนนวนเดิมได้ผสมเผ่าพันธุ์จนกระทั่งกลายเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน โดยมีเฮลเลนส์เป็นพวกส่วนใหญ่ที่ยอมรับอารยธรรมไมนนวนมาเป็นของตน

ในด้านความสำคัญของการเรียนประวัติศาสตร์กรีกนั้นก่อนอื่นก็จะกล่าวโดยสรุปถึงเนื้อที่ประเทศว่ามีเนื้อที่ไม่กว้างขวางนัก ถ้ามองจากยอดเขาพาร์นิซซัสทางตอนกลางของประเทศก็จะสามารถมองเห็นคาบสมุทรที่มีเนื้อที่เต็มไปด้วยภูเขาเกือบทั้งหมด ถึงกระนั้นกรีกก็สามารถสร้างความเป็นปึกแผ่นได้ เป็นผู้ที่มิบทบาทอย่างยิ่งในการวางรูปอารยธรรมตะวันตกซึ่งมีลักษณะค้ำถึงสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลมากที่สุด

เรื่องเสรีภาพส่วนบุคคลนี้เป็นความคิดริเริ่มของชาวกรีกโดยแท้ เพราะก่อนหน้าสมัยประวัติศาสตร์ของชนชาติกรีกนั้น ไม่ว่าจะเป็นสมัยแห่งความรุ่งโรจน์ของอาณาจักรอียิปต์ บาบิโลเนีย หรืออัสซีเรียต่างก็มุ่งหวังอยู่แต่เรื่องการสร้างประเทศให้เป็นมหาอำนาจเท่านั้น แต่ในทางตรงกันข้าม ชาวกรีกกลับถือว่าเสรีภาพของประชาชนเท่านั้นที่ควรยึดไว้เป็นหลักในการสร้างสรรค์วัฒนธรรม ดังที่เฮโรโดตัส นักประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงของกรีกได้กล่าวกับชาวเปอร์เซียว่า “พวกท่านคงจะไม่ทราบว่เสรีภาพที่แท้จริงนั้นคืออะไร เพราะท่านทราบ ท่านก็คงจะต่อสู้เพื่อสร้างเสรีภาพด้วยมือเปล่า” ชาวกรีกมีความเชื่อมั่นว่าเสรีภาพนั้นอาจเกิดขึ้นได้ในทุกที่ที่ชาวกรีกมีความเคารพในกฎหมาย รู้จักการบังคับตนเอง มีความถ่อมตน มีเหตุผล ด้วยเหตุนี้ใช้เวลาเพียงสองสามศตวรรษ ชาวกรีกก็ได้เป็นผู้นำในการวางรากฐานวิชาวรรณคดี ศิลป วิทยาศาสตร์ และปรัชญา ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจจะนับเป็นสิ่งมหัศจรรย์ของโลกที่มนุษย์รู้จักสร้างสรรค์ขึ้นมา ก็ได้

¹ Frank Moor Colby. **Outline of General History**, p. 73

ในส่วนการสร้างสรรอารยธรรมนั้น ยังไม่ปรากฏว่าได้มีประชาชนใดได้อุทิศตนเพื่อเสรีภาพ และมีความเชื่อมั่นในมวลมนุษย์ด้วยกันเท่าชาวกรีกเลย ชาวกรีกถือว่ามนุษย์มีความสำคัญที่สุดในจักรวาล แม้แต่ที่จะโอนอ่อนต่อคำสอนของพระ หรือที่เชื่อว่าเป็นความต้องการของพระเจ้าในบางครั้ง แต่ก็ถือว่ามนุษย์มีสิทธิที่จะซักถามทุกสิ่งที่คุณข้องใจ พวกเขาเชื่อว่าความรู้สำคัญกว่าความเชื่อ มีความพยายามที่จะสร้างอารยธรรมของตนโดยอาศัยรูปแบบอารยธรรมของชาติที่สร้างมาก่อนบ้างแล้วนำมาผสมกัน เช่น ได้รากฐานวิชาปรัชญาจากอียิปต์ ตัวอักษรจากฟินิเซีย และความรู้สึกเกิดทุนความงามและเสรีภาพนั้น ชาวกรีกได้มาจากรูปแบบของอารยธรรมอียิปต์¹

ชาวกรีกเป็นพวกแรกที่รู้จักคิดหาเหตุผล เพราะถึงแม้ชาวเคลเดียมาก่อนหน้านี้จะรู้จักการคำนวณ แต่ก็เป็นการคิดตามแบบวิทยาศาสตร์ ในขณะที่ชาวกรีกพยายามใช้เหตุผลโดยอาศัยประสบการณ์ของมนุษย์เป็นรากฐาน พวกกรีกให้เหตุผลแม้แต่ในเรื่องที่ว่าคนเราควรประพฤติตนอย่างไร กล่าวคือทำอะไรจึงจะสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดีที่สุด แม้ในบางตอนของตำนานกรีกจะกล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพราะการบรรดาลของพระเจ้า หรือ ยักษ์ หรือด้วยอิทธิฤทธิ์อื่น ๆ แต่ก็มีหลักฐานยืนยันว่าได้มีผู้พยายามอธิบายเหตุการณ์บางอย่างว่าไม่ได้เกิดจากพระเป็นเจ้า แต่เป็นการปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ต้องการคำอธิบายอย่างมีเหตุผลคือต้องการคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์นั่นเอง

ความขัดแย้งเบื้องต้นนั้นเป็นความขัดแย้งระหว่างแนวคิดใหม่และเก่า ที่ปรากฏในเรื่อง *The Cloud* ของอริสโตฟานีส (Aristophanes) ซึ่งแสดงเป็นครั้งแรกเมื่อปี 423 B.C. สรุปความคิดของชาวเอเธนส์ ในแง่อุดมคติวิททยาว่าลมจะพัดจากบริเวณความกดสูงไปยังบริเวณความกดต่ำ แนวความคิดของอริสโตฟานีสนี้อาจจะทำให้ชาวเอเธนส์ในสมัยนั้นตื่นเต้น เพราะเป็นการตั้งพันจากทฤษฎีเดิมที่ว่าไว้เกี่ยวกับเทพซีอุส แต่ต่อมาก็มีผู้มีความเห็นสอดคล้องด้วยคือโสเครตีส ซึ่งเป็นนักคิดแนวใหม่ ทำให้เราเห็นว่าชาวกรีกเป็นนักคิดอยู่ตลอดเวลา แม้แต่ความพยายามที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของอากาศ

โดยเฉพาะหลังจากยุคมืดแล้ว พวกกรีกก็ปรากฏตัวชัดในศตวรรษที่ 8 B.C. ว่าเป็นทั้งนักการค้า นักสู้ และนักศิลปะ สถาบันที่มีชื่อเสียงที่สุดของกรีกก็คือ "polis" ซึ่งมีฐานะเสมือนเป็นปัจจัยสำคัญที่ได้ช่วยหล่อเลี้ยงอารยธรรมอันเก่าแก่ของกรีก ในศตวรรษที่ 5 B.C. เอเธนส์ นครหลวงของอิตาลีกลายเป็นเมืองที่ยิ่งใหญ่ที่สุด มีพลเมืองมากถึง 200,000 คน เทียบกับนครย่อย ๆ ในสหรัฐอเมริกาปัจจุบันทีเดียว

---

¹ Edward Mcnall Burns. *Western Civilizations* (New York : W.W Norton Inc., 6th ed , 1963) p 144

อย่างไรก็ดี ในการเรียนประวัติศาสตร์กรีกสมัยนั้น สิ่งจำเป็นที่สุดที่ควรกล่าวถึงก็คือที่มาของชาวกรีก การศึกษาถึงกระแสการอพยพของประชากรตั้งแต่เขตแดนฮังการีปัจจุบัน จนถึงดินแดนทางใต้ของรัสเซีย และเอเชียภาคกลางซึ่งเป็นดินแดนของการอพยพโดยแท้ ชนเผ่าต่าง ๆ ในขณะนั้นก็มีพวกอิทไทท์ มีดส์ เปอร์เซียกรีก และอิตาลี ภาษาซึ่งใช้กันตั้งแต่อินเดียข้ามยุโรปไปถึงแอตแลนติกก็คือภาษาอินโด-ยุโรป ที่สำคัญก็คือกรีก ละติน เอลติค ปัจจุบันได้แก่ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี สเปน สลาฟ และสแกนดิเนเวีย ในสมัยแห่งการอพยพนั้น อารยธรรมอียิปต์กำลังรุ่งเรือง ในขณะที่พวกเฮลเลนส์ เริ่มเข้าไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนซึ่งเต็มไปด้วยภูเขาสลับซับซ้อน มีแสงแดดกล้า มีเนื้อที่ดินที่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อการเกษตรแห่งคาบสมุทรกรีซ พวกนี้ยังคงมีอาชีพเลี้ยงแกะ ป่าเถื่อน ไม่มีภาษาเขียน และถูกพวกอียิปต์มองอย่างเหยียดหยาม

ถึงแม้การอพยพดังกล่าวนั้นจะมีใช้การอพยพลงมาร่วมกัน แต่ก็มีความผูกพันด้วยความเชื่อที่ว่าพวกตนนั้นเป็นลูกหลานของเฮลเลนส์ เป็นลูกหลานของเทพเจ้า เป็นพวกเดียวกัน แม้จะต้องแยกกันอยู่เป็นโพลีส มีความเชื่อบางอย่างแตกต่างกันบ้างก็ตาม ผลงานสำคัญที่สำคัญของพวกเหล่านี้ก็คือการวางรากฐานทางการเมือง ซึ่งสันนิษฐานว่าพวกที่กำหนดก็คือพวกเอเคียน ต่อมาถูกพวกดอเรียนรุกรานก็อพยพลงไปได้ถึงเมืองคอนอสซุสเมืองหลวงของเกาะครีต พวกกรีกก็ถือโอกาสนี้รับเอาอารยธรรมของครีต เรียนรู้วิธีการใช้เหล็กจากอิทไทท์ เรียนวิธีทำการค้าจากฟินิเซียน แต่สิ่งที่น่าสังเกตก็คือสิ่งหนึ่งที่ชาวกรีกมิได้ลอกเลียนจากผู้ใดก็คือการพัฒนาการเมืองซึ่งมีลักษณะเป็นของชาวกรีกเท่านั้น ชาวกรีกได้มีการจัดตั้งสภาสูงและสภาผู้แทนประกอบด้วยพลเมืองชายที่สามารถจัดหาอาวุธเอง มีกษัตริย์ปกครอง มีประชาชนที่รักชาติ มีกองทัพ และมีพระเจ้าประจำนครรัฐ

2. อารยธรรมอียิปต์

ประชากรที่พูดภาษากรีกนั้นไม่ใช่พวกแรกที่เข้ายึดครองดินแดนที่ต่อมาอารยธรรมกรีกได้พัฒนาขึ้น ไม่ว่าจะเป็ดินแดนตอนใต้ของคาบสมุทรบอลข่าน หมู่เกาะต่าง ๆ ในทะเลอีเจียน และฝั่งทะเลตะวันตกของเอเชียน้อย เหล่านี้ล้วนเคยถูกจับจองมาแล้วก่อนการมาถึงของชาวกรีก ผู้มาอาศัยอยู่ก่อนนี้ล้วนได้ทั้งร่องรอยแห่งอารยธรรมที่มีธรรมชาติ และคุณลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเผ่าพันธุ์อันหนึ่งอันเดียวกัน เพียงแต่มีความแตกต่างกันบ้างในเรื่องความเป็นมาและระดับของอารยธรรมเท่านั้น โดยเริ่มจากยุคหินเก่ามาจนถึงยุคหินใหม่ บริเวณที่เป็นเขตเกษตรกรรม

ก็มีอาทิ บีโอเรีย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเทสซาลี น่าจะเป็นเขตที่มีประชากรหนาแน่น สร้างบ้านที่ทำด้วยดินโคลน เริ่มปั้นถ้วยชาม มีการวาดลวดลายประดับอย่างหยาบ ยังไม่มีการสร้างพระราชวังหรือเมือง แต่จะมีเพียงการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมกลุ่มเล็ก ๆ ที่บางทีก็มีการสร้างเชิงเทินดินคร่าว ๆ เกษตรกรรมเป็นแบบล่าหลัง รู้จักปลูกข้าวสาลี และพืชจำพวกมะเดื่อ แต่ยังไม่รู้จักการปลูกองุ่นและโอลีฟ¹

สำหรับขอบเขตของอารยธรรมอีเจียนก็คือบริเวณพื้นน้ำระหว่างฝั่งทะเลตะวันออกของประเทศกรีซ และฝั่งตะวันตกของเอเชียไมเนอร์ ในบริเวณดังกล่าวนี้เต็มไปด้วยเกาะแก่งมากมายเป็นที่ตั้งบ้านเรือนของชาวกรีกในสมัยโบราณ เกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดก็คือเกาะครีต มีพลเมืองที่เรียกว่าครีตันพิจารณาจากรูปร่างลักษณะ และวัฒนธรรมของคนเหล่านี้มีส่วนคล้ายคลึงกับชาวอียิปต์มากกว่าชาวเอเคียนซึ่งเป็นพวกแรกที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศกรีซสมัยโบราณ

ที่ตั้งของเกาะครีตนั้นอยู่ทางตอนใต้ของกรีซ ทางใต้ของเกาะครีตก็คือประเทศอียิปต์มีทะเลเมดิเตอร์เรเนียนอยู่ระหว่างกลาง จากลักษณะที่ตั้งดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเกาะครีตจะมีสภาพเป็นสะพานเชื่อมระหว่างอารยธรรมอียิปต์โบราณ และอารยธรรมกรีก สำหรับเหตุผลในการเข้ามาตั้งถิ่นฐานขึ้นที่นั่นก็เนื่องจากสภาพอันงดงาม อากาศดี เป็นสิ่งดึงดูดใจให้คนเข้ามาอยู่ และมีความภาคภูมิใจ ดังที่โสเครทีสกล่าวว่า “ถ้าจะต้องจากบริเวณอันอุดมดังนี้ไปทีอื่น ก็ยอมถูกประหารเสียดีกว่า” ในด้านการเดินทางของนายพานิซซี ไม่ว่าจะเดินทางจากเหนือไปได้ หรือจากตะวันตกไปตะวันออก เขาก็จะอยู่ห่างจากฝั่งไม่เกิน 40 ไมล์ทั้งสิ้น ยอดเขาสูง ๆ ในบริเวณคาบสมุทรกรีซก็เป็นประโยชน์สำหรับชาวเรือที่อาจจะเดินทางไปสู่จุดหมายโดยไม่ต้องใช้เข็มทิศลมพัดกำลังสบาย และมีกระแสน้ำจากทะเลดำเข้าสู่ทะเลอีเจียน และกระแสน้ำวกกลับไปทางภาคเหนือตามชายฝั่ง ในขณะที่ลมตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งพัดอย่างสม่ำเสมอในหน้าร้อน ช่วยทำให้การเดินทางกลับมาจากทางใต้มาสู่บริเวณทะเลเอจียน² ก็ทำได้สะดวกเหมาะสมซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการเดินเรือก็แทบจะไม่มีเลย

ด้วยลักษณะภูมิประเทศดังนี้เองที่ชาวกรีกและชาวฟินิเซียนได้พัฒนาการเดินทางเรือขึ้นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญก็คือเส้นทางผ่านไซปรัส ซีดอน ไทร์ หรือก็คือจากทะเลอีเจียนมาทะเลดำ

---

¹ Jean Hatzfeld, *History of Ancient Greece*, p. 11

² กรีกเรียกบริเวณนี้ว่า Ho Pontos หมายถึง passage หรือ road ส่วนทะเลดำก็คือ Ho Pontos Euxeinos คือทะเลที่มีคุณค่าแก่การมาเยือน

ซึ่งจะเสียค่าใช้จ่ายต่ำกว่าการเดินทางบกมาก ฟินีเซียนได้ไปสร้างเมืองท่าไว้หลายแห่งตามชายฝั่ง
อัฟริกา ในซิซิลี สเปน และกรีซก็ได้กลายเป็นกุหลาบงามในท่ามกลางท้องน้ำนี้¹

สำหรับอารยธรรมอียิปต์ 3 แห่งที่จะกล่าวถึงตามลำดับก็คือ

2.1 อารยธรรมไมนวน (Minoan Civilization)

เป็นที่ยอมรับกันว่าอารยธรรมไมนวนนี่ก็คืออารยธรรมเก่าแก่ก่อนการเริ่มต้นอารยธรรม
ของกรีกโบราณ คืออารยธรรมที่มีศูนย์กลางความเจริญอยู่ที่นครเอเธนส์ อารยธรรมไมนวนนี้
จะเริ่มต้นที่เกาะครีต เริ่มรู้จักใช้ทองบรอนซ์ตั้งแต่ประมาณ 3,000 B.C. และประมาณปี 1,300
B.C. ก็สามารรถต่อเรือไปอียิปต์ รู้จักการปั้นเครื่องถ้วยชาม เจียรนัยเพชรพลอย และทำการค้ากับ
อียิปต์ ผลงานที่สำคัญก็คือการสร้างพระราชวังที่นครคโนสซุสของกษัตริย์ไมนอส (Minos)

ทะเลช่วยป้องกันการรุกรานจากภายนอกได้เป็นอย่างดีมาชั่วระยะเวลาหนึ่ง ทำให้ชาว
ครีตมีโอกาสดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบ จนถึงประมาณปี 1450 ก็เริ่มมีการอพยพของชาวกรีกบน
แผ่นดินใหญ่เข้าครอบครองคโนสซุส และอีก 300 ปีต่อมา กรีกก็อพยพเพิ่มเข้ามาเป็นระลอก
ที่สอง จนในที่สุดอารยธรรมไมนวนก็ถูกกลืนหายไป

ซากปรักหักพังที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้นั้นแสดงให้เห็นว่าชาวอียิปต์มีความสนใจ
ในเรื่องศาสนาและชีวิตในภพหน้าน้อยกว่าพวกเขาจะวันออกใกล้ อนุสรณ์สำคัญของครีตไม่ว่า
วิหารหรือสุสาน พระราชวังจะไม่มีการเตรียมที่ทางไว้สำหรับการประกอบพิธีทางศาสนา แต่ถึง
กระนั้นก็เป็นที่ยอมรับได้ว่าชาวครีตได้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตอยู่อย่างสะดวกสบาย
พระราชวังที่คโนสซุสมีน้ำร้อนน้ำเย็นพร้อมทั้งระบบสุขาภิบาลที่ล้ำหน้า วัฒนธรรมโดยทั่วไป
ของอียิปต์แสดงให้เห็นถึงความรักสวยรักงาม ไม่มีปัญหาเรื่องการปกครอง หรือความไม่เสมอภาค
ทางสังคม สตรีได้รับเสรีภาพยิ่งกว่าสตรีในสมัยกรีกโรมันต่อมา ไม่มีการกดขี่จากพระหรือกษัตริย์
ชาวครีตจึงไม่มีความรู้สึกในด้านการแสดงออกซึ่งอำนาจ แต่เต็มไปด้วยความอ่อนหวานชด้อย
อย่างเดี๋ย

การสร้างวัฒนธรรม

1. ชาวครีต โดยทั่วไปมีความสูงไม่มากนัก รูปร่างบาง ท่าทางอ่อนไหว แข็งแรง ผิวสีขาว
โดยเฉพาะสตรี สุภาพบุรุษมีสีผิวคล้ำกว่าเล็กน้อยเนื่องจากต้องทำงานกลางแจ้ง (เป็นสีผิวแบบ

¹ Will Durant, *The Lief of Greece* (New York : Simon and Schuster, 1939) p. 3

เดียวกับฟินิเซียนที่เรียกกันว่า Phoenikes) รูปศีรษะค่อนข้างยาว ผมดำตาคำคล้ายชาวอิตาเลียน
ปัจจุบัน หรืออาจสรุปว่าพวกคริสตันก็คือชาติพันธุ์เมดิเตอร์เรเนียนนั่นเอง

ปกติชาวคริสตันไม่สวมหมวก แต่ผู้ชายมักใช้เทอร์บันในบางครั้ง ส่วนผู้หญิงสวมหมวก
เหมือนแฟชั่นในสมัยศตวรรษที่ 20 แท้เปล่า ถ้าเป็นชนชั้นสูงก็อาจจะสวมรองเท้านั่งสัตว์สี่
ขาของผู้หญิงประดับด้วยลูกปัดและแก้วต่าง ๆ ด้วย โดยปกติผู้ชายไม่สวมเสื้อ นุ่งแต่ผ้าแค่อู
ถ้าเป็นกรรมกรก็จะนุ่งสเกิร์ตผ่าข้าง ในหน้าหนาวจึงห่มผ้าขนสัตว์ ที่ในบางครั้งจะพันสูงขึ้นมา
เป็นรูปสามเหลี่ยม สตรียังคงนิยมการเปลือยอก หรือไม่ก็อาจใช้ผ้าบาง ๆ คลุมเท่านั้น นักโบราณคดี
ได้ให้ฉายาชาวคริสตันว่า “La Parisienne” ในฐานะที่ช่างแต่งตัวดังกล่าวแล้ว

2. สภาพสังคม เนื่องจากเนื้อที่ประเทศเป็นภูเขา ชาวคริสตันจึงแยกกันอยู่เป็นโคตรตระกูล
(clan) ต่างคนต่างอยู่ในหมู่บ้าน มีหัวหน้าของตนเอง มีการรบกันเป็นบางครั้งบางคราวเพื่อแย่งที่ดิน
ทำกิน ต่อมาจึงมีหัวหน้าโคตรตระกูลที่เข้มแข็งรวบรวมพวกเหล่านี้ตั้งเป็นอาณาจักรเดียวกัน
สร้างป้อมปราการอันมั่นคงอยู่ที่คานอสซุส เฟตุส ไทลิสซุส หรือเมืองอื่น ๆ ขึ้นมาอีก สงคราม
ระหว่างรัฐก็ลดน้อยลง แต่กลายเป็นสงครามแย่งกันเป็นใหญ่ในอาณาจักรที่เดียว ผู้คนล้มตาย
มากขึ้น ผลปรากฏว่าคานอสซุสชนะ เตรียมการสร้างกองทัพเรือเพื่ออิทธิพลในย่านทะเลอีเจียน
ปราบปรามโจรสลัด เริ่มเก็บภาษี สร้างวัง และส่งเสริมศิลปกรรม คล้าย ๆ กับในสมัยเพริคลีส
คือเป็นการสร้างอารยธรรมที่เริ่มจากการต่อสู้ระหว่างกัน ซึ่งย่อมจะหลีกเลี่ยงการใช้ระบบทาส
ไม่ได้

อำนาจของกษัตริย์เน้นที่สิ่งเหล่านี้คือ อำนาจ ศาสนา กฎหมาย และเพื่อจูงใจให้คนเชื่อ
ฟังยิ่งขึ้นก็ต้องตั้งเอาเทพเจ้ามาเป็นเครื่องมือ พระของกษัตริย์จะอธิบายให้คนทั่วไปตระหนักว่า
กษัตริย์ทรงสืบเชื้อสายมาจากเวลชานอส (Velchanos) ทุก 9 ปี ถ้ากษัตริย์องค์นั้นสมควรที่จะ
ปกครองต่อไป เทพเจ้าก็จะประทานพรให้ปกครองต่อไป สัญญลักษณ์แห่งอำนาจก็คือขวาน
และช่อดอกไม้ในการปกครอง กษัตริย์จะตั้งคณะรัฐมนตรี คณะข้าราชการ และอาลักษณ์มีหม้อไห
ขนาดใหญ่บรรจุเมล็ดข้าว น้ำมัน และเหล้าองุ่นไว้มากมายเพียงพอที่จะจ่ายเป็นรางวัลแก่ข้าราชการ-
บริวาร มีพระนามโดยทั่วไปว่าไมนอส ซึ่งน่าจะมีความหมายเหมือนกับคำว่าฟาโรห์ หรือ ซีซาร์
นั่นเอง

สำหรับอารยธรรมของคริสตันนี้จัดว่าเป็นอารยธรรมแบบคนเมือง ในมหากาพย์อีเลียด
กล่าวถึงเมืองต่าง ๆ ถึง 90 เมือง ซึ่งยังมีตรอกซอกซอยต่าง ๆ แสดงถึงว่าครั้งหนึ่งจะเป็นศูนย์
การค้าที่ยิ่งใหญ่ไม่น้อย และไม่เฉพาะคานอสซุสเท่านั้นที่เป็นเมืองใหญ่ ยังมีเมืองอื่น เช่น เฟลตุส

เป็นเมืองท่าเรือไปอียิปต์ สินค้าที่ส่งมาจากภาคเหนือมักจะหลีกเลี่ยงการเดินทางทางเรือเพราะกลัวโจรสลัด แต่ก็ยังมีไม่น้อยที่ยังกล้าเสี่ยงหรือเตรียมตัวพร้อมที่จะรักษาความปลอดภัยของตน

เกมส์กีฬาที่นิยมกันก็คือการต่อสู้ระหว่างคนกับสัตว์ที่แอมพิเรียเตอร์ นอกจากนี้ก็นิยมการเล่นหมากรุก

3. **ศาสนา** ชาวคริสต์นเหล่านี้แม้จะนิยมกีฬาที่โหดเหี้ยมแต่ก็เคร่งในศาสนาของตนตามควร ศาสนาของเขาจะเป็นการผสมระหว่างความมั่งคั่งและความลึกลับ นับถือภูเขา ทะเล หน้าผาเลขสาม พระจันทร์ พระอาทิตย์ แพะ ภูเขา นกฟิราบ และวัว ความเชื่อในเรื่องธรรมชาติ ถือว่าความตายเป็นศัตรูที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งสามารถเอาชนะได้ด้วยอำนาจของหญิง (reproduction) คือการให้กำเนิดใหม่เท่านั้น เขาถือว่าเป็นอำนาจของเทพมารดา เป็นผู้ให้กำเนิดชีวิตทั้งมวล ทั้งพืชและสัตว์ รวมทั้งคนด้วย ส่วนโอรสของเทพมารดาก็คือเวลซาโนส

จอมเทพซีอุส หรือเวลซาโนสของคริสต์นี่เป็นที่เคารพของชาวคริสต์รองมาจากเทพมารดา แต่ต่อมามีความสำคัญเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ กลายเป็นเทพแห่งความชุ่มชื้นของฝนและน้ำ ซึ่งตามแนวคิดของทาลีส ถือว่าเป็นธาตุหลักของทุกสิ่ง เมื่อสิ้นพระชนม์ไปแล้ว เชื่อกันว่าถูกฝังอยู่ที่ภูเขาไอออคตา ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเห็นได้ในจินตนาการ เพราะพระองค์จะฟื้นขึ้นมาใหม่ในรูปของพืชผลจะมีการฉลองใหญ่เมื่อพระองค์ฟื้นด้วย นอกจากนี้พระองค์จึงทรงมีฐานะเป็นเทพเจ้าแห่งการเกษตรกรรมด้วย ทั้งนี้สำหรับชาวคริสต์นโดยทั่วไปก็ถือด้วยการเกษตรกรรมนั้นก็คือหัวใจสำคัญของการเศรษฐกิจคริสต์น¹

4. **วัฒนธรรม** ความยุ่งยากของพวกคริสต์นก็คือภาษา หลังการรุกรานของดอเรียนปรากฏว่าคริสต์นได้ใช้ตัวอักษรของกรีก แต่เสียงพูดกลับเลียนแบบอียิปต์และอิทโทท์ บางส่วนคือภาษาท้องถิ่นของอนาโตเลีย ส่วนในสมัยต้นน่าจะเลียนแบบตัวอักษรเฮียโรกลีฟิค จนประมาณปี 1800 B.C. ลดตัวอักษรลงเหลือ 90 ตัว และอีกสองศตวรรษต่อมา หันไปใช้อักษรตามแบบฟินิเซียน มีการพบภาพพิมพ์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่เฟสตุส ซึ่งประมาณว่าอยู่ในระยะที่สามของไมนวนตอนกลาง การเขียนใช้กดลงบนแผ่นดินเหนียว แต่ละแผ่นบรรจุอักษรแต่ละตัวซึ่งถือว่าในอนาคต ถ้าสามารถถอดออกมาเป็นภาษาปัจจุบันได้ก็จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเรื่องราวของคริสต์นเองได้ไม่น้อยเลย

---

¹ John L Stipp et al, *The Rise and Development of Western Civilization* (New York : John Wiley and Sons, Inc. 1967) p. 53.

นอกจากการค้นพบอื่น ๆ ก็คือซากโรงละคร มีที่นั่งทำด้วยหินอยู่ถึง 10 แถว เลียบตามแนวกำแพงยาว 20 ฟุต ที่คนอสซุสก็มีเก้าอี้เป็นแถว 18 แถว ยาวถึง 33 ฟุต ทางปีกขวามี 6 แถว ความยาวตั้งแต่ 18 ถึง 50 ฟุต โรงละครเหล่านี้บรรจุคนได้ประมาณ 4–500 คน นับว่าเป็นโรงละครที่เก่าแก่ที่สุด สิ่งที่ยังมีดม่นอยู่ก็คือ เราไม่ทราบว่ามีกรแสดงประเภทใดบนเวที ภาพที่ปรากฏในการวาดเฟรสโคบนฝาผนังก็แสดงให้เห็นแต่เพียงกลุ่มคนดู แต่ไม่ทราบว่าเขาทำอะไร อาจจะเป็นประเภทเพลงร้องประกอบดนตรี หรือการแสดงระบำก็ได้ มีภาพวาดที่คนอสซุสเป็นสภาพสตรีชั้นสูงและสภาพบุรุษ กำลังดูระบำบนเวที บางภาพก็วาดเป็นสตรีกำลังเต้นรำ และรูปพระกำลังทำพิธีอย่างเคร่งขรึมต่อหน้าเทวรูป หรือต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์

งานศิลปะ ส่วนใหญ่ของชาวครีตันเป็นประเภทงานบ้านเกี่ยวกับพวกเงินทอง และพลอยมีค่า ส่วนใหญ่ทำลวดลายเป็นรูปเครื่องมือของทางราชการหรือรายการสินค้า บางทีก็แกะเป็นเรื่องราวชีวิตประจำวันของพวกตน ซึ่งช่วยพวกเราในการศึกษาเรื่องราวของอารยธรรมครีตันได้มาก นอกจากนี้ก็รู้จักการเอาทองบรอนซ์มาทำอ่าง มีด ดาบ แกะสลักเป็นรูปดอกไม้และสัตว์

งานทางด้านเครื่องปั้นดินเผาของชาวครีตัน มีความหมายมาก เช่น ทำพวกแจกัน ชาม ถ้วย ตะเกียง เขี้ยว ตัวสัตว์ และรูปเทพเจ้าต่าง ๆ การเขียนลวดลายนิยมใช้สีดำ และสีน้ำตาล ขาว กับแดง ส้มและเหลือง การใช้วิธีแรกๆ มีการพบเครื่องปั้นดินเผาฝีมือชาวครีตันในเวลาต่อมาด้วย งานประดิษฐ์มักจะมีการสลักชื่อผู้ทำไว้ และสินค้าเหล่านี้ก็เป็นที่ต้องการในย่านทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

ในตอนปลายสมัยไมนวน ได้มีการพัฒนางานฝีมือเครื่องปั้นดินเผาของเขาให้ก้าวหน้าด้วยการใช้สีสดสวย การทำแจกันสีเขียว การเล่นลวดลาย รวมทั้งการเคลือบสี เช่น การปั้นรูปปู แล้วเคลือบอย่างสวยงาม จนแม้กระทั่งเซอร์ อาเธอร์ อีแวนส์ก็คิดว่าเป็นซากปูจริง ๆ

ศิลปินในสมัยนี้เป็นพวกที่รักธรรมชาติ มักจะเขียนรูปสัตว์ที่มีชีวิตชีวา ดอกไม้ที่บอบบาง และพืชบางชนิดที่มีลำต้นสูงตรงและสง่างาม ซึ่งงานเครื่องปั้นดินเผาและงานศิลปกรรมนี้ได้เสื่อมลงตามกาลเวลาอย่างน่าเสียดาย

ในด้านปฏิมากรรมของชาวครีตันถือว่ามีความสำคัญรองลงมา ส่วนใหญ่แกะเป็นรูปคนและสัตว์ แต่ระยะหลังกลับหันมานิยมการแกะสลักเป็นรูปสัตว์อย่างเดียว สิ่งที่น่าสนใจมากกว่าก็คืองานระบายสี เนื่องจากการแกะสลักได้ถูกละเลยไป พวกเครื่องถ้วยชามก็มีการแตกทำลายงานสถาปัตยกรรมก็มีการปรักหักพังถอยหลังไปประมาณ 2500 จึงมีงานทาสี คือการระบายสีลงบนพื้นเปียก ๆ ใช้แปรงลูบอย่างแรงจนกระทั่งสีซึมไปก่อนที่พื้นผิวจะแห้ง ในห้องมีด พวกครีตันก็สามารถวาดภาพห้องนอนอันสดใส วาดภาพดอกไม้ ทิวลิป นาร์ซิสซัส และมาร์จoram เป็นต้น

ความเลื่อมของนครคอนสซุส

สาเหตุแห่งความเลื่อมไม่ปรากฏชัด แต่อาจด้วยเหตุผลที่สรุปได้ว่า อาจจะเป็นเพราะการถางป่า อากาศแห้งแล้ง ประชากรลดจำนวนลงเรื่อย ๆ และเมื่ออียิปต์เลื่อมลงหลังสมัยอิกนาตอนฐานะของครีตในฐานะศูนย์การค้าก็กระทบกระเทือนตามไปด้วย นอกจากนี้ก็เพราะเหตุที่มักจะมีสงครามระหว่างโคตรตระกูล ระหว่างเผ่าพันธุ์ทำให้คนเสียชีวิต และเหตุผลประการสุดท้ายที่อาจจะเนได้ก็คืออาจจะเกิดภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว ทำให้สิ่งก่อสร้างพินาศลง หรืออาจจะเป็นการทำลายซึ่งกันและกันในภาวะแห่งสงครามที่กล่าวมาแล้ว ก็ย่อมจะเป็นไปได้เช่นเดียวกัน

ความเลื่อมโทรมของครีตนั้นเป็นไปในลักษณะที่เกือบจะเรียกได้ว่าเป็นความเลื่อมอย่างสิ้นเชิง จนกระทั่งในปัจจุบันได้มีการสงสัยกันว่าอารยธรรมครีตนั้นอาจจะไม่มีเลยก็ได้ ถ้าจะดูจากวรรณกรรมของโฮเมอร์ก็จะมีที่กล่าวถึงเกาะครีตว่าเป็น “ยุคทอง” แห่งอารยธรรมสมัยหนึ่งที่ประชาชาติก้าวไปสู่ความเป็นอารยะ มีการดำรงชีวิตที่ดี ส่วนอริสโตเติลก็กล่าวถึงอารยธรรมครีตว่าอารยธรรมครีตก็คือตัวแทนของอารยธรรมอียิปต์ทั้งหมด แต่หลักฐานที่จะสนับสนุนคำกล่าวดังนี้ก็ยังเป็นที่น่าฉงน นักประวัติศาสตร์บางคนเชื่อว่าประวัติศาสตร์นั้นจะมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ก็เฉพาะแต่สมัยการรุกรานดอเรียนเท่านั้น ต่อมา ค.ศ. 1878 จึงมีพ่อค้าชาวครีตคนหนึ่งคือ ไมนอส คาโลไกรินอส จึงเริ่มการขุดค้นเมืองโบราณทางภาคใต้ของแคนเดีย¹ และคนต่อมาก็คือ ชลีมันน์ได้ค้นพบซากนครไมซีเนและทรอย ปี ค.ศ. 1886 เขาได้เดินทางไปยังที่ตั้งของนครคอนสซุสตกลงกับรัฐบาลของประเทศนั้นเพื่อทำการขุดค้น แต่เนื่องจากมีเงื่อนไขบางประการที่ตกลงกันไม่ได้ ชลีมันน์จึงเลิกการขุดค้นทำให้ผลการค้นคว้าไม่ก้าวหน้า เพราะต่อมาอีก 2–3 ปีต่อจากนั้นเขาก็ถึงแก่กรรม

ในปี ค.ศ. 1893 นักธรณีวิทยาคนหนึ่งคือเซอร์ อาเธอร์ อีแวนส์ ได้ซื้อหินสีขาวจากสตรีชาวกรีกมีการแกะสลักเป็นตัวอักษรเฮียโรกลิฟฟิค แต่ไม่มีผู้ใดอ่านออก เขาได้เดินทางไปยังเกาะครีต และพยายามค้นคว้าเกี่ยวกับหลักฐานการเขียนเกี่ยวกับครีต ในปี ค.ศ. 1895 เขาสามารถค้นคว้าได้บางส่วน และในปี ค.ศ. 1900 ก็พบซากพระราชวังของไมนอส และเครื่องปั้นดินเผาเป็นจำนวนมาก

2.2 อารยธรรมเฮลลาติคหรือไมซีเนียน

อารยธรรมเฮลลาติคนี้จัดอยู่ในยุคทองบรอนซ์ของกรีก เริ่มต้นที่เฮลลัสบนคาบสมุทรของกรีกเมื่อประมาณ 1500 B.C. โฮเมอร์ได้บรรยายว่า ไมซีเนเป็นนครที่สร้างขึ้นอย่างมีระเบียบ

¹ Edward Hewitt. *Ancient and Medieval History* (New York: Self-Taught Publications. 1962) p. 28.

มีถนนกว้างและรุ่งโรจน์เหมือนทองคำ ตามมุมกำแพงคือสิ่งก่อสร้างที่มีชื่อมากได้แก่ประตูสิงห์ ซึ่งปัจจุบันเหลือแต่ซาก ตรงบริเวณเนินเขาตรงกันข้ามกับอะโครโพลิสนั้นซลีมันน์ และนักค้นคว้าคนอื่นได้ค้นพบหลุมฝังศพ 9 หลุม มีทางแยกจากถนนที่ลาดมาจากบริเวณกำแพงเมือง เป็นหลักฐานสำคัญของโลกอารยชนนับแต่สมัยโบราณมาถึงสมัยของเพริคลีส¹

ระยะเวลาของอารยธรรม

สันนิษฐานว่าอยู่ใกล้คล่าสัตว์มากกว่าสมัยอารยธรรมแห่งเกาะครีต เพราะยังปรากฏกระดูกของกวาง หมูป่า แพะ แกะ และกระท่ายป่า วัว หมู ไม่นับพวกกระดูกปลาและหอยทะเล นอกจากนี้ก็ปรากฏหัวลูกศรวางอยู่ใกล้เครื่องมือเจาะลึกลงซึ่งใช้ในการเจาะหิน แต่สมัยที่เจริญที่สุดคือเมื่อประมาณปี 1400 B.C. – 1200 B.C.²

อุตสาหกรรม

เจริญน้อยกว่าครีต และไม่มีผลงานทางด้านนี้หลงเหลืออยู่ การค้าเจริญช้าเพราะมีภัยจากโจรสลัด รวมทั้งพวกไมซีเนียนเองด้วย การสร้างเมืองสร้างให้เมืองอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินใหญ่เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกโจมตีจากโจรสลัดโดยกระทันหัน และก็ไม่ไกลเกินไปที่จะเตรียมกำลังกองทัพเรือของตนให้ทันการ เมืองเหล่านี้เรียงรายตั้งแต่อ่าวอาร์โกลิค ไปจนถึงช่องแคบคอรีนธ์ มีไทรินและไมซีเน เป็นที่ตั้งดีที่สุด มีการกระจายการค้ากับเมืองต่าง ๆ ภายในและโจมตีพวกสลัดทะเลที่รุกรานเข้ามา เนื่องจากเห็นว่าชาวครีตมีความเจริญทางด้านการค้าดังกล่าวมาแล้ว ไมซีเนจึงให้ความสนับสนุนและส่งเสริมพวกโจรสลัดของตนจนกลายเป็นกองทัพที่สามารถบั่นทอนอำนาจของครีตลงได้ เมื่อประมาณ 1400 B.C ไมซีเนปฏิเสธที่จะส่งสินค้าของตนไปอัฟริกาโดยผ่านเกาะครีต แต่ส่งตรงไปยังอียิปต์ทีเดียว จึงทำให้มองได้อีกแง่ว่าการขัดแย้งกันระหว่างไมซีเนกับครีตนี้เอง อาจทำให้เกิดสงครามระหว่างกันและครีตเป็นฝ่ายแพ้ จึงสูญชาติไปในที่สุด

อย่างไรก็ตาม การเดินทางไปตั้งถิ่นฐานตามบริเวณชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียนนี้เองที่ทำให้อารยธรรมไมซีเนียนได้ถ่ายทอดไป และเมื่ออารยธรรมเฮลเลนิกเจริญขึ้นก็ดำเนินการแพร่ขยายไปในลักษณะเดียวกัน

สำหรับเรื่องตัวอักษรของชาวกรีกนั้น เชื่อกันว่ารับมาจากพวกฟินิเซียน พวกพ่อค้าที่ไทริน และ ทีบีส มีการพบเหยือกที่เขียนลวดลายแปลก แต่ไม่มีการค้นพบแผ่นดินเหนียว ศิลาจารึก

¹ Chester G. Stars, *The Origin of Greek Civilization* (New York:Knopf, 1961) p. 41

² Will Durant, *Op. Cit.*, p.p 14–21

หรือเอกสารใดเลย จึงทำให้เชื่อกันว่าพวกไมซีเนียนอาจจะรู้การใช้ภาษาเขียน แต่ไม่ได้เขียนลงบนวัตถุถาวรเหมือนครีตัน ในด้านศิลปะเชื่อว่าไมซีเนียนน่าจะรับจากครีต เพราะเมื่อครีตสลายตัวไป ศิลปะนั้นก็ได้มารุ่งเรืองอยู่บนผืนแผ่นดินใหญ่ รวมทั้งการใช้สีเฟรสโควาดภาพสิ่งมีชีวิตที่กำลังเคลื่อนไหวด้วย

ศิลปะที่รุ่งโรจน์ที่สุดของไมซีเนคืองานโลหะ ซึ่งนับว่าพอจะมีฝีมือเทียบเท่าครีต รวมทั้งยังมีรูปทรงและการประดับประดาที่เป็นแบบฉบับของตนเองอีกด้วย ถ้าขลุ่ยมันจะมีได้ชุดพบซากศพของอคาเมมมอน ก็อาจจะเนรูปร่างลักษณะตลอดจนน้ำหนักตัวของเขาได้จากเครื่องทรงเครื่องอุปโภค ที่ขุดพบในภายหลังได้เครื่องใช้ต่าง ๆ บ่งบอกให้เห็นชัดว่าเป็นของกษัตริย์มากกว่าสามัญชน เช่น เครื่องสลักเงินเป็นรูปหัววัว มีเขาและเครื่องประดับหน้าเป็นทอง นอกจากนี้ก็มีการค้นพบหน้ากากทองคำสำหรับใช้สวมหน้าศพ และหน้ากากหน้าแมว ซึ่งขลุ่ยมันสันนิษฐานไว้ว่าเป็นของอคาเมมมอน ผลงานชิ้นโบว์แดงของไมซีเนียนก็คือการทำถ้วยทองทรงบางประดิษฐ์อย่างง่าย แต่ในสมัยนั้นก็ต้องอาศัยความอดทนในการตีทองให้เป็นแผ่นบาง ภาพแกะสลักบนแหวน และแม้แต่ภาพวาดบนฝาผนังมักทำเป็นรูปวัวที่กำลังตื่นเตลิดหรือวัวเชื่องเหมือนพวกครีตัน ทำให้สันนิษฐานได้ว่า เกมส์กีพาชนวัวจะเป็นที่นิยมทั้งที่เกาะครีตและไมซีเน มีภาพปรากฏบนแก้วใบหนึ่งเป็นรูปวัวถูกดักด้วยตาข่ายเชือกและวัวกำลังทำท่าดิ้นรนเป็นครั้งสุดท้ายเพื่ออิสรภาพ แต่ในที่สุดก็ขาดใจตายด้วยความเหนื่อยอ่อน

งานศิลปะต่าง ๆ ของไมซีเนนั้นมักจะพบที่หลุมฝังศพ เพราะมีการฝังศพไว้ในโอ่งโดยการหักพับศพ ไม่ฝังเหมือนในสมัยของโฮเมอร์ และเพราะความเชื่อในภพหน้าจึงนิยมฝังข้าวของเครื่องใช้ไปกับศพด้วย หลังจากนครคนอสซุสล่มแล้ว ไมซีเนก็คงจะเจริญขึ้นแทนที่ มีวัฒนธรรมของตนเอง และได้ครองครองตลาดการค้าของเมดิเตอร์เรเนียน ทางตะวันออกมีการค้าขายไปถึงไซปรัส และซีเรีย ทางใต้ไปถึงไซเคลด อียิปต์ ทางตะวันตกถึงอิตาลี สเปน ทางเหนือไปเทสซาลีถึงแม่น้ำดานูบ มีคู่แข่งในขณะนั้นก็คือทรอยเท่านั้น

2.3 อารยธรรมกรุงทรอย

ไซเคลด ที่กล่าวถึงก่อนหน้านี้นั้นก็คือเกาะต่าง ๆ รูปครึ่งวงกลม 220 เกาะในทะเลอีเจียน เกาะต่าง ๆ เหล่านี้มักมีพื้นที่ไม่ราบเรียบ เต็มไปด้วยภูเขา มีหินอ่อนและโลหะมากพอที่จะใช้ประโยชน์ได้ เมื่อ ค.ศ. 1896 บริติชสกุล แห่งเอเธนส์ได้ขุดค้นที่เมืองเดลอสและที่พิลาโกปี ได้พบเครื่องมือ อาวุธ และเครื่องถ้วยชามลักษณะเป็นแบบก่อนประวัติศาสตร์ แต่ฝีมืออาจจะไม่ดีเท่าครีต ในด้านการปกครองก็ปรากฏว่าดินแดนต่าง ๆ ในกลุ่มไซเคลด มิได้รวมกลุ่มกันเช่นเดียว

กับกรีกเหมือนกันจนสมัยสุดท้าย (1400 B.C—1200 B.C) ปรากฏว่าแบบอย่างการปั้นด้วยขามส่วนใหญ่ได้มาจากไมซีเน

บริเวณแหล่งแร่ทองแดงก็คือไซปรัส นับถือเทพธิดาอิซตาร์ ของเซมิติก ต่อมาก็ถือเทวีอะโฟรไดท์ ของกรีกต่อมานงานอุตสาหกรรมจึงเจริญขึ้นเรื่อย ๆ ส่งทองแดงไปขายอียิปต์ ครีต และกรีซ ไม้ไซเปรสจากไซปรัส กลายเป็นคู่แข่งของไม้ซีดาร์จากเลบานอน

จากไซปรัสและไมซีเรียน การค้าข้ามไปถึงซีเรียและกาเรีย ถึงเอเชียและทรอย และในบริเวณนี้เอง ตรงที่ห่างจากทะเลประมาณ 3 ไมล์ก็คือบริเวณที่ซิลิมนันและเดอर्फเฟลด์พบเมืองซ้อนกันอยู่ถึง 9 เมือง

พวกโทรจันคือใคร? พวกโทรจันนี้สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นพวกเดียวกับพวกดาร์เดอนุย ในวรรณกรรมของโฮเมอร์และสตราโบ กล่าวคือพวกโทรจันคือพวกเดียวกับครีตันแต่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่โทรดภายหลังที่นครคนอสซุสเสื่อมลง แต่ต่อมาพวกกรีกกลับเห็นว่าพวกโทรจันคือพวกหนึ่งในเอเชียน้อย การทำสงครามระหว่างกรีกกับโทรจันจึงถือเป็นสงครามระหว่างอารยันกับเซไมท์ไป

ดาร์เดอนุยก็คือพวกที่อพยพจากคาบสมุทรบอลข่านข้ามช่องแคบเฮลเลสปองท์เข้ามาในศตวรรษที่ 16 พร้อมกับพวกฟรีเจียน และเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บริเวณหุบเขาตอนล่างของสคาเมนเดอร์ แต่เฮโรโดตัสก็กล่าวไว้ว่าโทรจันน่าจะเป็นพวกเดียวกับพวกเตอร์เคียนมากกว่า

สถานที่ตั้งกรุงทรอย¹ อยู่ใกล้กับทางเข้าเฮลเลสปองท์ และบริเวณที่มั่งคั่งแถบทะเลดำ มีที่ราบและสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุ จึงน่าจะเป็นสาเหตุในการทำสงครามกับพวกอื่นมากกว่าแค่สาเหตุเพราะความงามของพระนางเฮเลนแห่งทรอยแต่ประการเดียว การสงครามที่ปรากฏนั้นกรีกเข้าช่วยทางฝ่ายของอกาเมมนอน ในขณะที่ดินแดนต่าง ๆ ในเอเชียตะวันตกก็ช่วยเหลือฝ่ายทรอย¹

---

¹ Troy นั้นมาจากชื่อกรีกว่า Tros พ่อของ Ilus พ่อของ Laomedon พ่อของ Priam เหมือนกับพวก Dardani เชื่อว่าตนคือลูกหลานของ Dardanus โอรสของ Zeus และพวกคอเรียนก็ถือว่าพวกตนคือลูกหลานของ Dorus

สรุปท้ายบทที่ 1

1.1 บริเวณที่เรียกว่ากรีกโบราณนั้นประกอบด้วยบริเวณฝั่งทะเลดำ เอเชียน้อย หมู่เกาะภาคใต้ของอิตาลี ซิซิลี และบริเวณปลายแหลมทางภาคตะวันตกด้วย ชาวกรีกเหล่านี้จะพูดภาษาเดียวกัน มีขนบธรรมเนียมคล้ายกัน แต่ไม่เคยรวมกันเป็นประเทศเดียวเลย

1.2 ดินแดนของกรีกโบราณนี้มีชื่อเรียกว่า "Hellas" และเรียกชื่อประชากรของตนว่า "Hellenes"

1.3 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของชาวกรีกโบราณนั้นไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด ต้องอาศัยหลักฐานทางโบราณคดี และจากมหากาพย์ Iliad และ Odyssey

1.4 กำเนิดของพวก Hellenes อาศัยจาก

ก. เทพปกรณัม (Mythology)

ข. ประวัติศาสตร์ที่ไม่อาจสรุปแน่นอนได้

1.5 มรดกอารยธรรมสำคัญที่ชาวกรีกทิ้งไว้แก่โลกปัจจุบันคือ

ก. การคำนึงถึงเรื่องเสรีภาพส่วนบุคคล (ที่มาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย)

ข. มนุษย์มีความสำคัญที่สุดในจักรวาล (Humanism)

ค. มนุษย์มีสิทธิแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดของตน (Individualism)

1.6 อารยธรรมกรีกโบราณนั้นได้มาจากการผสมผสานอารยธรรมหลายรูปแบบคือ รากฐานวิชาปรัชญาได้จากอียิปต์ ตัวอักษรจากฟินิเชีย และความรู้สึกเกิดทุนความงามและเสรีภาพได้จากอารยธรรมอียิปต์

1.7 อารยธรรมก่อนหน้าสมัยอารยธรรมกรีกโบราณคืออารยธรรมอียิปต์ (Aegean Civilization) ซึ่งประกอบด้วย อารยธรรมไมนนวน หรือ ครีตัน มีศูนย์กลางคือ Knossos อารยธรรมเฮลลาดิก หรือไมซีเนียน และอารยธรรมโทรจัน หรือ คืออารยธรรมกรุงทรอย